

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Chr. Rimestad
—
Otto Rung.

1924.

CHR. RIMESTAD
OTTO RUNG

V. PIOS BOGHANDEL · POVL BRANNER
NØRREGADE · KØBENHAVN
MCMXXIV

OTTO RUNG

OTTO RUNG

- DET UAFVENDELIGE, Roman. 1902. G. B. N. F.
SIDSTE KAMP, Roman. 1904. G. B. N. F.
DEN HVIDE YACHT, Novelle-Cyclus. 1906. G. B. N. F.
SKYGGERNES TOG, Roman. 1909. G. B. F. N.
DESERTØRER, Noveller. 1908. G. B. N. F.
BROEN, Skuespil. G. B. F. N. Det kgl. Theater. 1910.
LØNKAMRET, Roman. 1912. G. B. N. F.
DEN LANGE NAT, Roman. 1913. G. B. N. F.
DEN STORE KARAVANE, Roman. 1914. G. B. N. F. Ny Udgave.
    Pio 1921.
FANEVAGT, Skuespil. Pio. Dagmartheatret. 1918.
SYNDERE OG SKALKE, Fortællinger. 1918. Pio.
POES DIGTE I OVERSÆTTELSE. 1918. Pio.
PARADISFUGLEN, Roman. 1919. Pio.
FLORIAN, Skuespil. 1921. Dagmartheatret.
DA VANDENE SANK, Roman. 1922. Pio.
DEN RØDE HALVMAANE, Noveller. 1923. Pio.
STJALNE MASKER, Noveller. 1923. Danske Forf. Forlag.
-

CHR. RIMESTAD
OTTO RUNG

V. PIOS BOGHANDEL · POV L BRANNER
NØRREGADE · KØBENHAVN
MCMXXIV

COPYRIGHT 1924 BY
CHR. RIMESTAD

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

O TTO RUNG kan paa den Dag, han passerer det halvt-hundrede se tilbage paa næsten en Snes Arbejder, og han kan gøre det med Glæde. Thi Tiden har været ham gunstig. Den har givet ham det der trods alt er det nødvendigste for en Digter: en menneskelig Udvikling. Allerede som ung naaede han et artistisk Mesterskab, der var noget af et Fænomen i den samtidige danske Prosa; da han havde to Snese Aar bag sig, maatte man antage, at hans Fysiognomi for altid vilde fæstne sig i bestemte intellektuelle Træk: den lyrisk besjælede Ideologis. Men netop i det vanskelige og farlige Tiaar som fulgte, hentede han sin Inspiration af nye Kilder. Han kom Hverdagen paa nært Hold, han benyttede sit direkte Kendskab til en Mængde Mennesker af de jævne Lag fra hans eget Land, hans egen By, han skildrede dem med en Velvilje, hvor Følsomheden og Humoren besad den samme Nænsomhed i sine Virkemidler, den samme sikre Takt, og samtidig fik hans Produktion en indre Fornyelse ved den meget mere uforbeholdne Hengivelse i Ømhed, i Sværmeri, i Sjælens stille Drømmerier.

I hans Fysiognomi har Modsætninger som sjældent mødes fundet hinanden. Han har i udpræget Grad Sans for Orden, for Maadehold. Han ejer en Intelligens, som er paa sin Post overfor Følelsens og Fantasiens Forsøg paa at opkaste sig til Tyranner, han har Samfundsrespekt, og han ved af praktisk mangeaarig Erfaring, hvor indviklet og let forstyrreligt det er, dette store Maskineri, som Menneskene har sat i Gang for at ave deres egne Instinkter fra Dybet. Det ejendommelige beror imidlertid paa, at denne klare og ordnede Intelligens modarbejdes af Tendenser, der gaar i stik modsat Retning. Han har søgt talrige Symboler for at udtrykke disse hans eget Sinds uudrydelige Frihedslængsler, og det kan ikke nægtes, at det just er disse dunkle Aspirationer, der arbejder imod Fornuften, imod Ordenen, imod Samfundsindregistreringen, som har været Ophavet til alt det i hans Værk, der er Fortryllelse, Sanseruberselse, Poesi og Musik.

Han har glimrende Sansorganer, særligt er hans Synsevne udviklet til en ualmindelig Skarphed, og naar han skal reproducere sine Indtryk, spidder han Fænomenerne paa sin Pen. Han vil ikke nøjes med en Allusion til Tingene, men genskabe dem, han vil ikke indskrænke sig til at omskrive, men ønsker at genopvække Virkeligheden, og hans Ordforraad er ligesaa yppigt som distinkt. Men — hver Gang Digteren tager Magten fra Naturalisten, er det ikke hverken en Skulptør eller en Maler i Ord, vi møder, men en af sit Væsens inderste Kilder inspireret Musiker. Tænk paa Slutningssiderne i denne helt drømme-

indspundne Bog Skyggernes Tog eller paa en Række Afsnit af Den store Karavane (fremfor alt de Sider, der fremmaner Gravens Væg billeder, og som er blevet et Digt om den evige Gentagelse, eller Kapitlet hvor Bogens Helt sidder ene i sit Ør kentelt og fabler om den Tid hvor Jorden er blevet kold og Sandet har erobret alt) — det danske Sprog har ikke i Prosa naaet en tystere, mere langsom og mere højtidelig Musik. Det er denne Musik, som giver Rungs Værk dets hemmeligste Tiltrækning, og det er den, som har gjort ham det muligt at oversætte Edgar Poe saa lykkeligt. Kun faa danske Digttere har formaaget noget lignende: Poes Musik, hans Charme, den enestaaende Mystik i hans »Tone« er bevaret, og i enkelte Digte — som »Den Sovende« og »Til Annie« — følger Rung tillige med en næsten ufattelig Nøjagtighed den engelske Tekst Linje for Linje, uden at Rimene har paalagt hans Fordanskning nogen Tvang. Denne Oversættelse blev Frugten af en aarelang Kærlighed til Poe, og mærkeligt nok er det Paavirkningen af denne Verse-kunstner, som er den mest følelige i hans Prosa. Han har paa en egen mystisk instinktiv Maade indsugnet noget væsentligt af Poe i sit eget Væsen, og helt er dette Fluidum aldrig fordampet og forsvundet. Tager man det intimt bevægende i Rungs Prosa — f. Eks. Slutningssiden i »Skyggernes Tog«, — da vil man føle Poes usynlige Nærværelse, men det er som om det er sket gennem et Medium: Mallarmés berømte Prosaoversættelse af Poes Digte (Rung har aldrig læst den, men i hans Indre maa

der ubevidst være foregaaet just en saadan Overføring fra Vers til Prosa.)

Det er virkelig som to Naturer kæmper om Overherredømmet i Rungs Væsen: det mandlige og det kvindelige Princip. Manden i ham vil Orden, Klarhed, Sammenhæng, og er derfor altid tilbøjelig til at opsøge det typiske i ethvert Fænomen; denne Hang mod det typiske har ledet Rung ligefra hans Begyndelse og endnu saa sent som i Paradisfuglen og Da Vandene sank møder vi den næsten uformindsket. Man kan endog fastslaa, at Mændene ikke har interesseret ham varigt, hvis de ikke bar Vidnesbyrd om vægtige Tendenser i Tiden. Denne Hang har kunnet gøre hans Menneskeskildring rent intellektuel, men naar han har undgaaet det skematiske, er det fordi han ejer en saa særegen Evne til at anbringe sine Personer i et Miljø, der anskueliggøres gennem talrige konkrete Enkeltheder og virkelig skaber dennes dobbelte Atmosfære, hvor baade vore Sanser og vor Aand kan drage deres Vej. I hans dramatiske Arbejder er dette Karakterernes typiske Præg endnu stærkere understreget. Men netop fordi hans Beskrivelseskunst ikke kan faa Lejlighed til at udfolde sig dér, bliver Resultatet rent intellektuelt paa en ganske anden radikal Maade end i Romanerne og i Fortællingerne. I Fanevagt er det Demokratiet (i Form af Kærlighed til de undertrykte) og Aristokratiet (som iskoldt hoverende Statsidé), der er de egentlige Per-

soner, og Glæden man modtager er af intellektuel æstetisk Art: de to Tænke- og Følemaader har naaet deres Yderpunkter, og Replikskifternes Fynd har en egen haard og ren Glans: stærke Stene er de hvis Lys brydes og udspruder Tankens Gnister.

Det mandlige Princip har ogsaa drevet Rung til at beskæftige sig meget mere med Mændenes Virksomheder end Flertallet af de danske Romanforfattere. Hovedpersonerne i hans Bøger er hyppigst hverken Drømmere, Malere eller Digtere, men Jurister, Læger, Ingeniører, Skibsredere, Fængselsdirektører, Finansmænd og Forretningsfolk, han har valgt dygtigt ud af den store Mængde, der besørger Samfundets Maskineri.

Men — og vi møder her igen det afgørende i det kontrære kvindelige Princip — bag denne Skare af Samfundsopretholdere og Samfundsforbedrere fylker sig i hans Værker en endnu større og meget mere fængslende Skare af Desertører. Han har samlet en Rækké af dem i en Bog som bærer just denne Titel, og man genfinder deres Brødre og Søstre i saa at sige alle hans Arbejder. Det er en broget Skare, der er flygtet fra Hverdagens Regelmæssighed, fra Pligternes Møje, fra Samfundets Baase og fra Samfundets Love. Det er baade i bogstavelig og overført Betydning de Frafaldne — Forbryderne, Vagabonderne og Drømmerne. Der er imellem dem Mænd, som kun har deres mest primitive Instinkter i Behold, og der er andre, som er udrustet med en rig intellektuel Bevidst-

hed, men i Lede ved Hverdagen og Kulturen styrer ud mod det Ubekendte og fortaber sig i Kaos.

Og Kvinderne — næsten alle de der optræder i Rungs Bøger er Desertører. Han har i en af sine Romaner Lønkamret forsøgt at skildre den ny bevidste Kvinde, Mandens Jævnbyrdige. Denne Kvinde som i en Tale et Steds i Bogen skildres saaledes: »Hun kommer langsomt gaende; ikke tøvende, men i dyb Eftertænksomhed. Hun har løst sig fra Havet; men hun har endnu Oceanets Kraft i sit Sind; hendes Passion bruser endnu, den dybe Naturs hemmelige Bølger bevæger endnu hendes Sjæl og giver hendes Lemmer i Gangen en langsom og flydende Rytme. Men hendes Vilje er ophørt at famle, hendes Drift farer ikke vild; hun søger sig ikke Snigveje frem til Maal, hvorom alene hendes Sanser ved . . .« Men alligevel — med hundredfold større Forelskelse og hemmelig Forstaaelse har Rung skildret en Række Kvinder, som helt og holdent er i det Ubevidstes, i Sansernes og Instinkternes Vold, impulsive, tirrende og inderst inde irrationelle, — »denne flygtige og farende Hjord, disse barbariske Løsgængerinder, der vandrede fjernt fra vore Veje, uenige, pludrende som Skovens Fugle, alene styrede af deres bevidstløse Lidenskaber«.

II

RUNGS egentlige Forfatterskab begynder med Den hvide Yacht. Før den gik to Romaner som neppe, deres fremragende formelle Egenskaber tiltrods, vil blive staaende i Litteraturen. I Det Uafvendelige havde Rung sat sig en halsbrækkende Opgave, som han forsøgte at løse mere med Behændighed end gennem psykologisk Ransagelse. Alt det væsentlige forblev Antydninger, forblommede Suggestioner, og de var ikke i Stand til at overbevise om Tilfældets Mulighed. Spørgsmaalet er dette: kan hos et ellers helt igennem normalt Menneske, rigt kultiveret og øvet i Refleksion, Legemets rent mekaniske Evner, overladt til mørke Drifter, gaa deres egne vilde Veje, helt uforstyrret af Hjernens Kontrol? Rung prøver at vise, de kan det, oven i Købet saa radikalt, at en Mand, ganske upaavirket af Bedøvelsesmidler af nogen som helst Art, dræber en Medbejler — og for lang Tid mister Bevidstheden om hvad han har gjort. Svagt flakkende dukker der senere smaa Erin-dringslys op i hans Hjærne . . . men disse Lysninger faar stadig større Kraft og Varighed, og omsider brænder de sammen til en stor Vishedens Flamme. Det er uoverkommeligt at tro paa Muligheden af dette usædvanlige, fordi Morderen ikke viser Spor af epileptiske Tilbøjeligheder. Da han er blevet klar over hvad han har gjort, tager det indre Drama fat. Man aner, at Rung dengang i sin Ungdom har været betaget af Nietzsches Opdagelser

i Landet hinsides Ondt og Godt, og hans Helt forsøger da ogsaa en Tid lang at rense sin betændte Samvittighed ved en Flugt højt over Samfundets Love og Menneskenes Fordomme. Men han formaar ikke at holde sig svævende i denne Frihedens tynde Luft, den ældgamle Syndsbevidsthed melder sig, »det Uafvendelige« er over ham, og han soner sin Brøde ved Selvmord. Ogsaa i Behandlingen af denne indre Krise indskrænker Rung sig til Antydninger, men Emnet fordrede en meget minutiosere Undersøgelse, en saadan Analyse, som Harald Kidde vilde have underkastet det.

Selv om denne første Bog er psykologisk utilfredsstillende, har den i sine Beskrivelser af denne lille Ø i Østersøen, af Himlen og af Havet en sælsom poetisk Charme, og Billederne baade af den planteagtigt lade unge Jøidine og den lille, halvt blaserte, halvt glubske, altfor gammelkloge Københavnerinde Marie Teresia har disse sikre Konturer og denne elektrisk ladede Atmosfære omkring sig, som vi genfinder saa ofte senere i Rungs Forfatterskab.

Helt forskellig var den næste Roman Sidste Kamp. Det er en Række kalejdoskopiske Billeder af Overklassens Liv i København lige omkring Aarhundredskiftet. Den er berettet i en knap, fast og næsten hastig Stil, der har lidet tilfælles med den, vi møder i Den hvide Yacht.

Der er en Mængde skarpt sete og skarpt gengivne Fysiognomier, mange yderst livagtige Scener, og de unge

Piger — Rigdommens Luksusvæsner — er skildret med en rolig Overlegenhed, der er ligesaa fjern fra Indignation som Snobberi. Naar Bogen alligevel ikke hævder sig i Rungs Forfatterskab, beror det paa, at Hovedpersonerne — Løjtnanten og hans Søster, begge af fransk fornem Herkomst — ikke interesserer. Der er faktisk ikke andet at øjne i disse to Sind end Viljen til at holde sig oppe i det sociale Niveau, deres eengang rige Slægt har tilhørt, og det deraf følgende Had til det brede Lag, der med en ny Kraft og mægtig Appetit paa Livets Goder albuer sig frem i Lyset. Hvor Rungs egen Sympati ligger, skal vi ikke prøve at afgøre — han er, i hvert Fald tilsyneladende, forsvundet helt og holdent i sin Helts, sin krast antidemokratiske Helts Sind og Skind, forøvrigt i god Overensstemmelse med Naturalismens Fordringer. For saa vidt er Bogen et Unikum i Datidens Litteratur. Det vilde være vanskeligt at pege paa blot een eneste anden dansk Romanforfatter, som i Behandlingen af et lignende Emne ikke direkte eller indirekte vilde have enten revset eller latterliggjort en saadan fjendsk og haanlig Overklassebevidsthed.

Den hvide Yacht — det blev den første Bog, hvori Rung viste et helt særegent kunstnerisk Fysiognomi og hvor Indtrykkene fra Virkeligheden var undergaaet denne Omsmeltnings- og næsten Forvandlingsproces, der resulterer i, at en ny, selvstændig, poetisk Verden bliver til.

Paa Datidens Unge virkede den meget stærkt — næsten som en Trolddom —, og der er mange, som endnu kan lange Stykker udenad af denne Prosa, der aldrig bliver Vers, men som alligevel har en Magi, der kan maale sig med Versets. Jeg tilstaar, at en vis Ængstelse greb mig, da jeg nu igen, næsten tyve Aar efter, skulde konfronteres med et af min Ungdoms heftige Indtryk, men Bogen gik frelst ud af dette Møde: det er virkelig en mærkelig og beundringsværdigt skrevet Bog — et Værk, baade af en rigt udrustet Iagttagere — der triumferer i Beretningen om Kvindemorderen Reuter, Rungs første Mesterværk paa Novellens Omraade —, af en Drømmer og en intuitiv Psykolog.

En Skare unge Mænd og Kvinder, fra saa at sige alle Europas Lande er om Bord paa den hvide Yacht, der ved Midsommertid besøger Danmarks Kyster. Ind imellem Beretningen om deres indbyrdes Forhold, deres Forelskelser, Passioner og den dybe Ensomhed der er fælles for dem alle, indskydes der tre store Fortællinger: Ingeniørens, Lægens og Juristens, som udgør Størstedelen af Bogen.

Fælles for disse Mennesker er dette, og nogle af dem føler det selv i en pludselig Angst, at de har udvalgt sig til at have en Ret og Lov fremfor andre, en Lyst og en Luksus udover Massernes knebne Maadehold. Ensomme er alle disse Væsner og det vanskelige for Menneskene i at nærme sig hinanden, at gennemtrænge hinanden er Bogens fundamentale Emne. Juristen Steinitz har ofte

foran Retsskranken følt sig skilt fra det menneskelige. Skribenten Merwin, halvt Englænder, halvt Russer, tydeliggør gennem en Beretning af en Oplevelse under Krigen i Østen, at det er Kunsten: at benytte Livet, ved at fjerne sig fra det: at destillere en krydret Drik af de raa Stoffer, at blænde Lidelsen og omsætte den til Blomster, at tvinge Livet ind under Skønheden (det vilde ikke være uinteressant at sammenligne denne Kunststopfattelse, der aldrig helt blev Rungs egen, med Udviklinger af Poe og Baudelaire). Paa samme Vis har Maleren Acton skabt en Kunst, der for hans Elskede, Julia Hammon, tager sig ud som en Angst for Virkeligheden og en Svingten af Livets vanskelige Sag: han har skabt sig en Skønhed for Øje og Indre »af de kolde, evige Linjer og de fornemme Farver: alt det, der kun er til for den, der er ude over Striden, ude over det Nødtørftige og Nød-tvungne, som under sig Formastelighedens Festrus og vover at nævne Skønheden for dens egen Skyld alene.« Og Skuespillerinden Aloma føler sig »forgrenet til et Kunstens hundredfoldige Jeg«, saadan at hun kan føle en dump Hjemvé mod sit eget virkelige og eneste Jeg, et Savn som efter en Afdød, den Ensomhed: at være forladt af sig selv. Naturforskeren Martini ved altfor vel, at Metoden skiller ham fra det Allermenneskeligste: Tabellernes Kolonner er som et Net for hans Sjæl, der altid vil videre end hans Forskning tillader. Sindssygelægen Jenner har rendyrket enhver af Bevidsthedslivets Faser i Overdrivelsernes forstørrede Billeder eller i Degenerationens

forkrøblede Førsteform, og dog formaaede han ikke at løse nogen Gaade, men lærte sig til at lade sig stemme for at naa en dybere Nervevej ind end Sansningens Erkendelsesvej havde aabnet for ham.

Om disse hemmelige Nerveveje, der af og til pludselig kan forbinde Sjæl med Sjæl, om dette mystiske, Rung træffende siger er i Slægt med Panik, handler Bogen. Vanskeligst, rigest paa Gætninger og Suggestioner er den sidste store Historie: Lægens Fortælling om det Stemningsuvejr, der passerede et kosmopolitisk Badested samtidig med at Naturen var ladet med Elektricitet. Blandt de unge Piger der driver deres Sommerflirt — vi ser deres Ansigter og hører hver af deres Stemmer — er Mona den, som straks fængsler os dybest. Hun er Matematikeren og Metafysikeren v. Bahrs Elskerinde, men aldrig lykkes det ham at trænge ind i sin tilbedte Venindes Bevidsthedsliv. Det er som hun af et »udgrundeligt Lune« har valgt det kolde Planteliv, som om denne døsigt og dunkelt smilende unge Kvindes Aandedræt er hendes Tilværelses eneste Bølge. Han havde i sin Villa indrettet (et udpræget Poe'sk Symbol!) det røde Rum med syv store Spejle for at syvdoble sin Ensomhed, og saaledes paa alle Kanter at blive omgivet af sit eget Jeg, og han opdager nu til sin Fortvivelse at Mona, der skulde have været Brodden, Incitamentet i hans Liv, er blevet hans ottende Spejl. Han genkender i hende alle sine egne Tanker, men sit egentlige Liv har hun sænket bag Slør i en Drømmeverden. I Uvejrnsnatten danses der

og spilles der Hasard i Kasinoets Sale. Og tilsidst sker der dette, at den koldblodige Læge, der videnskabeligt havde bestemt den maanesyge Monas Sygdom som en Art Hysteri, smittes af hendes Eksaltation, mærker hendes Uvejr forplante sig til ham selv, som havde han blot ved Presset af hendes Fingre faaet Del i hendes Organer, i hendes Nervers Smerte og Lyst. Han bærer hende besvimet bort udover Terrænet, hvor Tidevandet er steget. Og da er det ham, som var han med hende steget ned i den ældste Verden, »et Land af skumle Sumpe af hvis Dyb den fede Gas boblede op, hvor gigantiske Vandedderkopper saá op paa dem med deres forrykte Hoveder, hvor Urskove af purpurrodt Algekød rakte lange Koralgrene frem«. Da var det ham, som hørte han »Lethe bruse ud i Glemselens Brønd og Aartusinder gaa med dens mumlende Vande«, som havde han gennem den iskolde Mona faaet Del i Verdens ældste Liv.

Mens Mona er en af de Skikkelser, der synes at tilhøre alle Tider, er Majory og hendes Søster i Ingeniørens Historie afgjort moderne. Der er en kold, tirrende Grumhed i denne unge Kvinde, som først bedaares af den berømte Opfinder, og saa slappes i sin Passion, fordi hans Kraft er brudt med den store Opfindelses Fuldendelse. Hun hypnotiseres af Kraftens Overmaal i Fabrikkens mægtige Dynamoer og henrives tilsidst af Automobilstyrerens animalske Gladiatorstyrke. Ogsaa hendes underfundigt lidenskabelige Søster viser et lille forborgent og skræmmende Ansigt. Rung viser et forbløffende teknisk Kendskab

i denne Historie, men æstetisk set er det afgørende den Fantasi Maade, hvormed Maskinerne er fantasifuld besjælede, deres Røster forenede til en orkestral Musik, og den Maade, hvorpaa Tingene og Menneskene er sammensmeltet i den samme smittende Stemningsatmosfære.

Denne overlegne Evne møder vi ogsaa i den tredje Fortælling om Handyret Reuter (»Det kønslige Geni«). Kendsgerningernes Mængde tyder paa et indgaaende kriminalpsykologisk Bekendtskab, men Fantasien forstørrelser og uddyber Virkeligheden paa djævleblændt Vis. Fortællingen er berettet med en Koldblodighed, en uforstyrrelig Ligevægt, der uberegneligt forstærker Fantastikens Uhygge.

Det er en stor og broget Skare Kvinder, der passerer forbi os i denne Bog. Mens han i denne sidste Historie sender imod os den griske Stank af Storbyens gale og gejlige Piger, giver han os i Bogens Ramme et Indtryk af de højst kultiverede. Der er Alome, som finder det ringe at rejse og se Byer og Have, mod det »at blade sig en Vej gennem Drømmenes Historie«. Hun aner ved Rejsebøgerne den samme Duft som fra et Skib, der paa sin Køl fører Blomster og Skaldyr med sig fra alle Have. De hvide Blade folder sig ud i hendes Hænder som Kronblade fra den gyldne Stol. Der er den blaserede, ensomt frysende Amerikanerinde Ellinor Gwyn, om hvem Rung har skrevet et skønt, formelt meget Poe'sk Digt. Der er Pariserinden Jeanne Voleur med sit lille ubevægelige Perlesmil, og sine juveloversaaede Hænder, hun, der

som Arton siger: »stjæler Gnister af Stjernernes evige Lue, for at tænde en Sjæl i sit fuldkomment skønne lille Legeme«. Endelig den yndige, danskfødte Julia, i hvis gyldentbrune Billede hendes Elsker malede Florens. En af Bogens centrale Sider er den, der fortæller om disse to Menneskers Fortvivlelse en Nat, de følte uovervindeligt det usynlige, der skilte dem, dette inderste, de aldrig fik Lov til at dele.

Meget forskellig var Rungs næste Bog Skyggernes Tog. Der var ingen Modernisme i den, hverken Beundring eller Rædsel for Nutidens mekaniske Vidundere. Men den havde en stærk Kærne af Almenmenneskelighed, og dens inderste Væsen var en ulegemlig Poesi, der ejede den romantiske Hogens uendelige Perspektiv.

Bogen handler om en Række Menneskers Forhold til Idealet. En Kreds af Studenterkammerater mistede i deres tyvende Aar den iblandt dem, som de saa op til næsten i Tilbedelse. De følte Frank Thaumaa som den fødte Hersker, overdaadigt rig paa Muligheder, hans Blik ejede en altomfattende Kærlighed, hans høje Pande var skyløs, Draget om hans Mund elskeligt blidt. Han tirrede dem til at faa det yderste ud af deres Evner, og før han omkom ved et Ulykkestilfælde, havde han bestemt, at en Del af hans Formue, der stod i nordamerikanske Skovdistrikter, skulde tilfalde den af dem, der efter tyve

Aars Forløb kunde godtgøre, at disse Penge vilde kunne faa afgørende Betydning for hans Udvikling.

Saa indkommer der, efter at de tyve Aar er gaaet, Breve fra en Del af de tiloversblevne til Testamentets Forvalter. Igennem disse Beretninger erfarer man hvordan Thaumata er bleven en Art Myte for dem, en Form for deres Hang mod Storhed og varig Lykke. De har alle følt det som en Forpligtelse at prøve paa at fortsætte det, der blev afbrudt ved hans Død, at opfylde de uindfrie Løfter.

Først er der Instrumentmageren Saunte. Han er dværgagtig lille, Krøbling, men hans brændende Sjæl tindrer i hans Øjne. Han har lidt ved sit mishandlede Legeme og har været hadefuldt mod alt, der omgav ham. Men Drømmen om det store har altid levet tyrannisk i hans Sjæl, og man betragter de anspændte Forsøg han gør paa at blive Enehersker i en Verden, hvor ingen anden kan trænge ind. Han føler sig ikke uden Stolthed i Slægt med Sagnets flittige Underjordiske, de sodede Svartalfer, de smaa flittige Smede, de første Tiders Instrumentmagere. Han ved at alle Sanser mødes i et Centrum og bestandig forbindes, og gennem Mikroskopet er det, at han ved en eller anden ufattelig Formindskelse af sin Bevidsthed i ekstatiske Stunder trænger ned i Mikrobverdenen, at han foretager »dette Dødsspring ned i Verdens dunkleste Kældere«. Han er nede i Kaos og fornemmer Protoplasmas gispende Aande. Han er midt iblandt Forraadnelse Horder af Baciller og Livs-

vækstens Kim. I Skildringen af denne Vidunderverden fejrer Rungs Fantasi, og ikke mindre hans eminente Fremmaningskunst et virkeligt æventyrligt Orgie.

Men Saunte har slidt sig op i disse Drømme, og just som han ansøger om Legatet, der skulde hjælpe ham, den gældbundne, til at udforme sine Opdagelser videnskabeligt, forstaar man, at han er i Færd med at vandre ind i den Verden, hans Fantasi har befaret.

En anden Ansøgning kommer fra Adjunkt Ross, der i den samme lille Provinsby vaager over Klassicismens sidste Domæner. Han har indskrænket sit Liv til lutter Minder om en gammel Verden. Han føler sig selv blot som en Skygge, som Skyggen af en dyrebar Skygge, Thaumata, hans Livs Hero, som han tænker sig vandrende evigt i Havdybets vejløse Tangskove. Alt det han har elsket i Thaumata, genfinder han i sin Søn. Han ved, at han aldrig blev den rigtige for sin Hustru, han aner, at det er hendes Ungdoms Elskede, Thaumata, hun stirrer efter, naar hun Dage igennem hypnotisk hensunken sidder ved sit Gadespejl. Han tror, at hun ad mystiske Veje har formaaet at overføre Thaumatas Aand og Skønhed paa Sønnen, og det er til ham, som til Thaumatas Fortsætter, at han, hvis eget Liv forlængst er færdigt, søger Legatet.

Der er endvidere et Brev fra Billedhuggeren Ahnfeldt, der Aar igennem har vansmægtet efter at skabe den Type, der foresvæver ham, en Sammensmeltning af Jætten og Heroen, den fuldkomne Balance af Kraft og Skønhed. Han aner, at der paa Bunden af hans Sind ligger et

usaligt Lig af en hensovet Idé. Han søger at narre sig selv til at tro, at det er det stagnerende forroste Italien, han lever i, som er Grund til hans Misère. Mens Thaumaskikkelsen dunkelt lever i hans Underbevidsthed, uden at det er lykkedes ham at hæve den op i Lyset, saa har hans Kammerat Gawe tilsyneladende fæstnet den i varig Form og sat Navnet Idealet paa dens Sokkel. Men det viser sig for Ahnfeldt, at den anden er gaaet paa Akkord med Idealet, at han har skabt Thaumata i sit eget Billede, at det er blevet et Værk af »en kneben Egoismes Jegdyrkelse«. Han søger Legatet for at kunne begynde helt forfra paany.

Endelig er der Hamling for hvem en Londoner Sømandspræst søger mod hans Vidende. Denne Hamling vi skal genfinde i en ny Skikkelse i Paradisfuglens Ishøj, er Typen paa det Menneske, der fuldt bevidst har flyttet sit Liv fra Lys til Mørke. Han er Haderen, den rene Nihilist. Allerede i sin Ungdom skulede han ondt, skummel og skruttet, til den af Naturen lykkeligt benaaede Thaumata. Han har siddet i Fængsel i London for Drab paa en Betjent under en Tumult. Og nu sidder han muldvarpeblind i en underjordisk Verden i det frygtelige Kvarter af sammengroet Hussvamp bag Millwall-Dokkerne, i en Kvist under et Tag hvorover Togene dundrer uafsladeligt, sidder dér og udretter i Virkeligheden det samme Arbejde som i Wornwood Fængslet, hvor han maatte dreje Pumpeværkets sorte Jernhjul fire tusinde Gange i Døgnet, nu »driver han det uhyre Pumpeværk af sine

rasende Tanker Ark efter Ark, og lægger det fra sig i stadig nye Dynger af nytteløs Makulatur — Hadets Traktater, der trykkes og uddeles blandt Dokkernes Proletarer«.

Men ingen kommer til at nyde godt af Pengene. Ogsaa den snu Byggespekulant Blake søger om dem, da han staar paa Fallitens Rand. Han tror, at de kunne blive en Lykkesten, en Amulet for hans Forretning, fordi der bag dem staar en Ide, staar Menneskelighed, alt det han aldrig selv i sin idealløse Tilværelse har bekymret sig om. Men — han har sig selv uafvidende forbrugt disse Penge, fordi den Sagfører, der forvaltede dem, var hans Kompagnon og er delagtig i Falliten. Der er Symbolik i dette. Thi hvordan skulde over Hovedet Penge kunne gavne dem, som det brændende Ungdomsideal ikke har kunnet hjælpe til Udfoldelse af deres Væsens høje Kræfter. Men — hvem naar til virkeligt at realisere sin Ungdoms umaalige Drøm? Vandrer vi ikke alle med et altid utilfredsstillt og utilfredsstilligt Ideal ind i Døden. . . .

Mens Skyggernes Tog var en Enhed, fordi alle fire Levnedsløb blev betragtet i Lyset af den samme Ide, og alle Detaljer, uden nogensomhelst Undtagelse, var benyttet med streng Økonomi i Helhedsvirkningens Tjeneste, saa led det næste meget omfangsrigere Arbejde, Københavnerromanen Lønkamret netop af bristende Sammenhæng mellem de meget forskelligartede Motiver. Men Hovedgrunden til det utilfredsstillende Indtryk denne store Bog, tiltrods for alle dens pragtfulde Skildringer bereder, maa

vistnok søges i den Uklarhed, hvori det afgørende i den mandlige Hovedpersons Skæbne munder ud — en Uklarhed, som ogsaa gør Forstaaelsen af Helten i Skuespillet Broen vanskelig. Usikkerheden opstaar ved dette: Det lykkes En ikke at blive klar over hvorvidt Tragiken i deres Bestræbelsers Nederlag skyldes udelukkende et Slag af den blinde Skæbne, af den Hasard, vi alle er uhjælpelig undergivne, eller en eller anden alvorlig Brist enten i deres Karakter eller deres Intelligens. En saadan Usikkerhed influerer nødvendigvis stærkt paa den Interesse og Medfølelse, hvormed man følger deres Skæbne; man kan i al Almindelighed beklage dem, men man ved ikke rigtig paa hvilken Basis man skal anbringe sin Deltagelse. Skønt Broen handler om noget saa konkret som Konstruktionen af en Jernbanebro, saa maa imidlertid (ganske som i »Bygmester Solness«) Realiteterne uafbrudt fortolkes symbolsk, og denne sjælelige Overføring foregaar betydelig lettere i Ibsens Drama, fordi dets Digter har taget sig hele det ydre overmaade meget lettere end Rung, der er teknisk interesseret og paa flere Omraader har vist sig teknisk kyndig.

Et meget mere vellykket Værk var det følgende: Den lange Nat, fordi han her uforbeholdent havde givet sig sin rent digteriske Inspiration i Vold. Den handler ogsaa om en stor Forretningsmand, men helt uhæmmet af tekniske Detaljer har Rung benyttet Virkeligheden som et Springbrædt for sin symbolske Fantastik. Det er vistnok en berømt og berygtet dansk Mand, Rung gennem et

langt Tidsrum havde daglig Lejlighed til at studere, som har leveret Modellen til den Kolossalskikkelse, der er Bogens Centrum. Men Holman kommer til at virke meget mere som et Symbol end et Individ. Han bliver Sindbilledet paa de ubændige mekaniske Kræfter, der i det sidste halvt Hundrede Aar har frembragt »Storhedspanik, Massemajestæt og Hastighedsgalskab« (det samme Problem havde Rung tumlet med i Ingeniørens Beretning i Den hvide Yacht). Holman bliver, efterhaanden som Symboliken antager stadig fastere Form, »den kolossale Ruin af en synkende Tid«, »hans Aasyn faar de gamle Billedstøtters stumme Tungsind og evige Kulde, hans hærgede Træk viser endnu Billeder af den Tid, da der var Jætter paa Jorden, en Slægt af Titaner, der taarnede Tingene opad uden Maal og uden Drømme«.

Han har, paa Lovløshedens Grænse, drevet en Forretning, der var en Pengenes Bordel. Han havde bemægtiget sig en Barndomskammerat saa helt, at denne ikke blev hans Haand, men hans Handske. Alt Snavset blev hængende ved ham alene: »Holman trak ham paa, som en dreven Tyv, for ikke at efterlade Fingermærker«.

Denne Storspekulant rammes med Tabet af Synet. Uoverkommelig tung bliver da den Sum af ubrugte Kræfter, der er spærret inde i hans Kød og Sind. Han søger Tilfredsstillelse for sine systematiserende Luner i vidtløftige og kunstige Bygninger af Forretninger uden Maal og Med. En lige saa fantastisk som sindrig Scene giver os et Indtryk af hans Stædighed, af den ubrydelige Linje, hans

Liv har været, da det hensynsløst banede sig Vej gennem alle Øjeblikkenes Hindringer: Han har til sit Slots tyve Sale indbudt to og tredive Gæster. De udebliver alle efter Aftale, men han maa gennemføre Middagen uden Afvigelse fra det lagte Program, alene med sin Sekretær og den unge Pige, hvis Vilje han har magtstjaalet. — Af stor Uhygge er Fremmaningen af dette øde Slot, dette ørkesløse Hades, hvor Skygger og Ting i Blinde efterligner den levende Verden. Naar Holman glimtvis virker storladen, er Grunden den, at Ulykken staar om ham som en Liglugt.

Den store Karavane er i Virkeligheden født af den samme Mistillid til den »moderne« Tids Værdier for Menneskene. Man kan for at fange Sammenhængen i Rungs Produktion, hvis Emner er saa tilsyneladende forskelligartede, ikke noksom pege paa de Ord, hvori Den store Karavanes Helt dømmer den vesterlandske Epoke, han har tilhørt: »Hvad var den vel værd, denne taabelige Tro paa Teknikens evige Sejre, denne haandfaste Religion hvor Cement, Staal og Maskiner var Guder. Disse titaniske Værker: Broer, Skibe, Jernveje! Krig kunde sprænge dem i et Nu! Kapital var vordende Ruin«.

Den store Karavane er langt mere et lyrisk Epos end en Roman. Bogens Stil er fra første til sidste Linje Musik —, der er faktisk ikke én Sætning i dette volu-

minøse Værk, hvor Rytmen brydes. Og tillige har denne Symfoni sine stadig tilbagevendende Ledemotiver, og de bliver dens dybe Perspektiver. Man kan næsten beklage, at Rung har ment det nødvendigt at bringe et Romanstof ind i et Værk, hvor Personerne alle er Typer langt mere end Individuer, og hvor den egentlige Person er selve det mægtige Ægypten, Aske og Glød paa samme Tid.

Den store Karavane — det er i Bogens beskedneste Plan Lediggængernes sørgelige Karavane, der driver over Alverdens Turistruter og oversvømmer dette ældgamle Ægypten. Det er endvidere de Fattiges Tog, som vi i et af Bogens deskriptivt mesterligste Afsnit ser drage gennem den europæiske Øjenlæges Klinik: »Et trægt og uendeligt Tog af Verdens usleste Øjne, haabløst og hungrigt skulende langt efter det uopnaelige Lys, som styrtede hele det blinde Orient sig hylende mod denne ensomme Læge, der stod og rensede ud og drænedes i det Orient, han i Tavshed benævnedes: »en bundløs Kloak«. Den store Karavane, det er ogsaa Fantomerne af de Racer, der en efter en har taget Ægypten i Besiddelse, dette ældgamle Land, hvor alle Ting tusinde Gange har været som nu og er svundne paany i evig Gentagelse.

Den store Karavane — det er fremfor alt de, der »unøjsomt løser deres Liv fra Overfladens ensformige Tempo og søger sig Lykke dybt ned under alle gældende Love«. Det er »Afgrundenes Vandrere«, der mødes og følges for et flammende Nu. Saadanne to Vandrere er Hovedpersonerne Berger og Wahida. I Værkets Slutning

bliver den store Karavane endnu mere: Den evige Genkomst af Mennesker i deres haabløse March mod en navnløs Oase. Bag deres Hæle rækker sig en Vej af de Faldnes kridhvide Knogler. Det bliver selve Menneskehedens blinde Karavane, der vandrer i evig Higen mod en utilgængelig Lykke og gaar under foran et for altid uigennemtrængeligt Mysterium. Disse er Bogens Ledemotiver.

Danskeren Berger er i Ægypten en Flygtning og en Undløben. Han har i sin pure Ungdom elsket Matematikens luftige Arkitektur, han har levet dér, ensom og tilpas i en Verden af Formler. Men ogsaa han kom snart under Markedets Pres og blev lænket til den malende Kværn i Filistrenes Land. Han havde aarevis siddet fanget i et Laboratoriums Celle, dømt til at gavne smaa verdslige Formaal, med Spekulationens Opgaver i sine Hænder, i Sold hos Tidens Teknik. Slavisk havde han lystret Almengørelsens Tyranni: At gøre alt billigt og holde Markedet forsynet. Han havde ikke fundet Lykken i dette Arbejde, saa lidt som i Samlivet med Hustruen, Berlinerinden Irena, et lille Luksusvæsen (nær beslægtet med Pariserinden Jeanne Voleur i Den hvide Yacht): »En kuldkær og nyfgen Sneblomst med sit vigende Smil og sine fjerne frostklare Øjne«.

I Kairo træffer han Wahida, Datter af den rige Jordrot Osman Pascha og en Amerikanerinde. Ogsaa hun er en Undvegen, flygtet fra det golde og hovmodige Amerika, hvor hun er opdraget, til det Orienten, hvis

Slægtskab hun aabenbarer i de højt hvælvede Bryn, i Øjnenes dunkle og lange Flige og i de bevidstløst blussende Læber.

Beretningen om deres Møder, deres Forelskelse og deres Samliv i en Villa i Øvreægypten sker rent lyrisk, selve Værkets Anlæg har umuliggjort en Individualisering og en virkelig Analyse. Hun bliver myrdet af en af de Landsbyens Fellaher, der bag deres sky og sledske Væsen er lutter Had til de Hvide. — Den Maaned, hvor dette foregaar, er Faste- og Fantasiamaaneden, hvor Dervichernes religiøse Hysteri naar sin Kulmination og hvor Khamsinens røde Giftaande af Aske og Sand gør Desperationen endnu mere vild.

Da hun er død, følger de skønneste Kapitler, Rungs lyriske Evne har undfanget. Det er, Side efter Side, som et Orgel der toner dæmpet, men dybt. Wahida bliver lagt i en oldægyptisk Grav, der i fire Tusinde Aar har ventet paa sin Døde. Det er langt inde i Bjærgene, helt dér borte, hvor Araberne tror, at Livet holder op og de Dødes Sjæle vandrer bort til det ubekendte Land. Derude, nær Graven, tager Berger Bolig i et Telt. Han tilbringer Timer nede i Gravens Labyrinter, hvor de ældgamle Vægmalier giver ham en lindrende Følelse af Bestandigheden i Menneskenes Kaar. Han lærer dér den evige Tilbagekomst at kende. I det Allerhelligste, hvor hans døde Elskede hviler, dér er det ham, som var han, indemuret i en Grav, standset foran Verdens yderste Dør: de ægyptiske Graves blinde, uvirkelige Skindør, gennem

hvilken den Dødes Aand gaar bort. Og det er ham, som er denne blinde Dør den eneste Vej ud, lukket, uvirkelig, stum, »lukket og lydløs mod de Levendes hamrende Hænder«. I Teltet er han ene med Sandet og Ørkenen. Dette rene Sand giver ham Fred, — det rinder stille langs Bjærgenes Fod, det vandrer viden om i Pust for den hede Vind, vugger Bølge for Bølge henover den hvide Ørken. Og hans hensunkne Tanker former sig til et Digt over Livets endelige Ophør: »Hvor var det ikke lindrende at lytte til dette hvileløse Sand, og at vide: en Gang, en Gang om Aarmilliarder vil Tørken have sejret, vil alt Liv være løst og rundet ud i Kisel og Sand. Verdensrummets Øde har drukket al Kraft af de levende Væv, og en Klode af Aske vil gaa gennem Rummet som et Gran af det kosmiske Støv. Krystallisk klaret vil Tingene bestaa, en driftløs og drømmeløs Jord, en Magnetstens Klode, hvis Kærne er Gneis og hvis Kaabe er vandrende Sand. Ja — saaledes at rinde ud, at renses og befries, at forvandles til Aske, løst fra den evige Genkomst, udfriet fra den avlende Muld . . .« Da kan han fra Dybet af sit rensede Sind længes igen mod sin første Ungdoms Studier, mod saa sfærisk en Klarhed, saa stor en Ensomhed, han føler, han igen kan naa frem til hin Ro »bag Abstraktionens usynlige Søjler«. Han kan forlade sin dræbte Kærlighed, der var et stort Symbol paa dette Østerland, der er paa eengang udpint Ørkengoldhed og overdaadig Frodighed, Aske og Glød, Tusindaarsgrave

og det blussende Nu, forlade det i Længsel efter sit Hjemland, dets isgraa Vinter og det kolde Hav i Nord-vest.

Denne Bog er fyldt af Symboler. Først ser man Landskaberne, Interiørerne, Genrebillederne, alle Frugterne af denne frodige og mangfoldige Iagttagelsesevne. Men bag dem rejser sig de menneskelige Typer. En saadan er den engelske Ingeniør Mac Kennan. Han er i en Sum Vestens Vilje til Erobring og Civilisering. Han er den der ved, og kun vil vide et eneste: at de hvide Mænds Hverv er at forvandle Øst til Vest, at de er Jordens Militis, der er kommen for at lægge hver eneste Egn under Træning. »Maaske, siger han et Steds — og vi anfører denne Passus for at give et Eksempel paa hvordan alle Replikker i denne Bog snarere er Monologer end Dialoger, og hvordan de har faaet Bogens Tone, paa det nøjeste er bleven afpasset efter selve Foredragets gennemgaaende Rytme —: »Maaske vil den hvide Mands Byrde en Gang blive taget fra vore Skuldre. Vi vil som andre Racer før os, gaa over til daadløs Dvale, vi vil paany blive drømmende Race, medens nye Folk af friskere Farve vil tage Arv efter os Hvide. Og sagtens vil vi fra et eller andet Skyggeland uden Smerte mindes vor heroiske Tid, vore Vandringer og vor Vækst, vore hvide Kolonier og vort Livs korte Kommando!« — En anden Type er Sangeren Hassan, den sorgløse Orientaler,

en Pan i Østen, en drømmende Satyr, »paa eengang Bronce og Snavs«. I frie Rytmer omskriver Rung hans Violins Stemmer, der maner Kairos mangfoldige Toner frem, Nildalens Sang og Ørkenens Musik. — En tredje Type er Wahidas Fader Osman Pasha, et Eksempel paa den ny panislamitiske Race, en Handlingens og Selvbevidsthedens Mand, en aandelig Broder til Enver Bey.

Og Bogens Scener — næsten alle har de et dobbelt Liv: en Værdi som Skildring, som Poesi, og en anden som Symbolik. Saaledes to af Bogens ypperste: den, hvor de finder den Døde, den franske Soldat i det hemmelige Skatkammer. Soldaten, der er blevet indpudret, næsten balsameret af et Aarhundredes Støv, Soldaten, der sagtens var en af de første Pionerer fra Vest, som havde forvildet sig for dybt ned i det, der for evigt er Østens, hemmeligt og paa egen Haand søgende efter Skatte, — men Østen beholdt ham. Dobbelttydig er ogsaa den Scene, hvor Wahida under Khamsinens Giftaande lader sig tilfyge af Støv og Sod, »klæder sig i Sæk og Aske«. Det er Østerlandet i hendes Sind, der endeligt og fuldt ud tager sin tunge Arv i Besiddelse . . .

III

MELLEM denne Bog og Rungs næste store Roman laa Nouvellesamlingen Syndere og Skalke, der betød en Fornylse af hans Forfatterskab. Dens Personer var ikke Typer spejlet i hans Drømme, men Mennesker

han havde iagttaget nøje, og som han genopvakte i hele deres umiddelbare, saa at sige organiske Individualitet. Aarene i Kriminalretten havde givet ham et overmaade fyldigt og pittoreskt Materiale at arbejde med, og han havde her paa ganske anden Vis end forhen anspændt sig for at skabe tydelige, helt konkrete Skikkelser, virkelige Individualiteter med deres særlige Odør, deres specielle Talesæts Abnormiteter og drastiske Kulører. Mens han forhen kun havde skildret Overklassen, tog han her broderligt, med et lunt Smil og aaben Hjærtelighed »Folket« ind til sit Bryst — vi var kommen milelangt, lykkeligt langt bort fra Overklassebevidstheden i »Sidste Kamp«.

Friskt og levende skildret var denne brogede Skare af Gavtyve og Kæltringer — den fine Gullaschsvindler, den pragtfulde Bande af Bisser og den sære Kværlulant i »Retfærdighedens Kiosk«, de durkdrevne Tyveknægte i »Det muntre Hjul«, den kærlige og naive Vagabondmaler, der i den kosteligt humoristiske Historie »Frihedens Bivogn« bliver jammerligt tyranniseret af to skønne, letfærdige og pyntesyge Pigebørn, der er undvejet fra et Frelserhjem og har taget Sommerophold i hans Villa: en gammel, kasseret Sporvogn i en forladt Kolonihave.

Men det er ikke blot som Udfoldelse af snart lun, snart drastisk Humor, at Syndere og Skalke indeholder Kimen til Paradisfuglen. »Junglen« er i adskillige Retninger et Udkast til et væsentligt Parti i Romanen. Han

har i denne store, men yderst koncentrerede Fortælling samlet talrige Erfaringer om Forbrydere, og tillige Grublerier over hvad der rummes i de mørkeste og mest ubevidste Afkroge i deres Sind. Der er en bitter Tragikomik i Beretningen om hvordan det lykkes at fravryste Forbryderen Tilstaaelsen: kun den forlorneste og mest sentimentale Patos er i Stand til at bringe Sandheden for Lyset. Fuglehandlerbutikken findes allerede her og er fremmanet med en fuldt saa fantastisk Pragt. De tyve fuldkomment formede Linjer om Akvariet overgaar endog i Skønhed Skildringen i Paradisfuglen.

Det er i denne Fuglebod at Paradisfuglen's Flora er vokset op. Hun er i denne store Bog, hvor man træffer saa megen vederhæftig og minutios Realisme, Poesien, det flygtige Regnbuelys, Trylleriet. Hun er Datter af en Fuglehandler, der har sin groteske Butik i en af Gyderne bag det gamle Raadhus, hun lever og drømmer derinde som en Torneroseprinsesse blandt de tropiske Fugle og Akvariets Fisk. Denne Bod er fremmanet med denne Suggestions- og Forvandlingsevne, der er det særegent poetiske i Rungs Beskrivelseskunst. Før man ved af det, er man indspundet i en kimærisk Verden: Boden er blevet en Urskov, hvor Dyrene slumrer bag de tætte Net af Spindelvæv, i Vildnisset sover der dybe Skygger, og i Middagsstunden, hvor Solen spiller i Akvariets Springvand, og det drysser uafadeligt med Fnug af Guld, sagte, fra Loft og Hylde, er alle Fuglene ligesaa dødstavse

som i Junglens Dyb. Derinde lever Flora som en fangen Dryade, bævende i en vag, sugende Udve.

I samme Hus bor der mange snurrige Individider, hvem Rung synes at have afuret alle deres Særegenheder og Pudsigheder ogsaa alt hvad der er rørende eller helt elskeligt i dem.

Dette Hus er en Mikrokosmos, det rummer alle Mod-sætninger, baade Lovløsheden, Anarkiet og den mest retlinede Pligttrøskab. Med særligt Lune har Rung kælet for den gamle Birkeskriver Winkelman. Han har sit hele Liv været Tjeneren, med punktlig Samvittighedsfuldhed har han udført sit beskedne Arbejde, og der er ingen Tvivl om at Rung har nydt at kunne give ham den pragtfulde Begravelsestale, han faar af Byens celebreste Præst. Der sker en Ombytning af to Kister, det er en af Landets Spidser, for hvem Talen er bestemt, men da Pastoren har valgt at prise ikke den fornemme Hedengangnes straalende Position, men ydmyge Tjenersind — hvilket jo er det allerfineste for hvilket man kan prise en solid Samfundsstøtte! — saa kommer Talen til at passe paa den arme Skriver med en ulastelig Præcision.

Birkefuldmægtig Blunck er dette Hus' gode Aand. Han har gennem Aar været som en Medvider i alle de Skæbner der knyttedes og løstes i de mange smaa Kamre, en frivillig Raadgiver og Husets gratis Retshjælp. Han udvikler overfor en Ven, Politiassistenten, hvordan det er Juristens Opgave at pille op og ordne Traadene i det indfiltrede Væv, der er Dagliglivet for de andre. Thi

Folk kludrer med deres Sager, Familie, Fornøjelser, Næringsvej, i een Hurlumhej. Han finder denne Opgave spændende og nyttig, den lønner Ens Trang til Harmoni. — Der er vel, erklærer han, en Retning i Livet der gaar mod Logik, selv om det hele mest ligner en Brokkasse med Forskelligt, sat paa Auktion mellem Sjakrere. Denne Blunck er en sammensat Karakter. Han er ikke blot Jurist, men Æstetiker og Drømmer. Han ligger under for Floras Fortryllelse, og naar han tænker paa hende, bliver han lyrisk Poet. Han drømmer om hvordan hver Rytme af hendes Ryg har Melodi, hver Skælven af hendes Hud er som Vind gennem Løvet, og hendes Haar har Duft som af Vildnis, af Morgenrøde og af Sumpe. Men han er en meget reflekterende Natur, der indser at Floras Skæbne er en anden end at bindes borgerligt til ham. Skønt han kun med tung Vemod giver Afkald paa hendes gryende Kærlighed, sender han hende dog ud i den store Verden, hun skal erobre med sit Dansegeni, hvis Instinkter vi indvies i gennem Skildringer, der er en fuldkommen Sammensmeltning af Billede og Musik. Kvinden er i denne Bluncks Verden, hvor Loven skal og maa holdes, den skønne Lovløshed, den kostelige Essens af Naturens ubundne Kræfter: »Her drømte du — tilhvister han hende i den bevægede Afsked — Flora, Fagerlins Datter, som en lille lattermild Fange mellem Fuglene. Dans, bliv et Fnug, et Rosenblad i Solen, en farende Stjerne, flammende lille Hjerte: Flyv ud!«

Blunck har ikke blot organiserende Intelligens, men

ogsaa Gemyt. Han finder, at vore sociale Tænkere har taget Tingene for haandfast, har ikke regnet med de levende Væsner, overset Livets store, elastiske Organer, der altid svulmer af Humør. Han indser, at vi har Brug ogsaa for Kaos, at Kunsten er at lave Samfund netop af de videst forskellige, baade af dem der elsker Mad, og af dem der elsker Poesi, af dem der lader Kvinden nyde Svøben og af dem der helst kryber under hendes Hæl, der er Rum for alle, der skal gøres Plads baade for Puritanere og for Epikuræere. Derfor oprøres han ogsaa paa sin Fætter Hjalmar Dyrhammer, der med sine Negerhænder vil lave en Forretning af dette ældgamle Hus, hvor saa mange forkomne og skrøbelige Skæbner har deres Asyl. Som Flora aabenbarede sig for ham i al sin Ynde, besjælet af Anelse og hemmelig Attraa, saadan afslører dette Hus sit sande og usynlige Væsen. »Var et Hus — siger han til sig selv — andet end Hulerne hvor de første Urfolk søgte Læ — eller dybere endnu: Et Hylster af Kalk og Kisel, afsondret af menneskelig Organisme, groet op til Koraller som en By, bygget af Døde, men besjælet af Aandernes evige Vandring. Hver Mur havde Genlyd endnu af de Tusind skiftende Senge, hvor Favntag og Fødsler og de Døendes Rallen havde aandet Fryd og Kval imod Væggenes Puds og Papir.«

Det er den sociale Lovløsheds Repræsentanter som sætter Handlingen i Gang. Den udvikler sig i dette Værk, hvor baade Ideerne og Menneskene blomstrer frem alle vegne i tæt Frodighed, paa samme Vis som i en Krimi-

nalroman. Der begaas et Mord paa et suspekt Individ, en Rumæner, der sammen med Dyrrammer har drevet lyssky Forretninger. Denne Rumæner, som har altfor let ved at fange den lille nyfigne Flora i sit Guldnet, tilhører dette Togt af Internationale, der var vandret som Rotter for Krigen mod Nord og Vest, fra Monte Carlo og Ostende, fra et eller andet Sodoma ved Sortehavet eller Neva, og var styrtet som en lyssky og snart aabenlys fræk Invasion over Neutrallandets Spisekamre og Kvinder. »Dér sad de rundbuede, hvidvestede med deres flade Negernæser eller Profiler som Krumknive og fremviste deres stjaalne Brillantringe og forfalskede Elegance: Spillere, Spioner og Tyve! Han kendte dem, disse kyndige Charmører! Hvor de kom, søgte Kvinder hen: de var Fremmede, de var sælsomme. Det dybt forbryderiske i deres Drift drog Kvinder dæmonisk, Kønnen kendte sit eget deri: det feminine Oprør mod al Orden. Kvinden forstaar og føler med dem, der holder et Samfund med samt dets Mandfolk for Nar, og de lærte sig tungefærdigt Ord for at elske paa ni østeuropæiske Sprog og forlangte uden Grænser Kærtegn, Brillanter og Souper.«

Den Mand, Ishøj, som vi erfarer har gjort det af med et af disse Snyltedy, er Bogens mærkeligste Skikkelse. Han har været Skibssmed, Forkarl, Fyrbøder til sit tredivte Aar, han blev født i Dølgemaal af en Buffetjomfru i en Kælderhals og blev fundet med en Tamp Sejlgarn om Halsen af Betjenten. Han har slidt og sparet med en utrolig Nøjsomhed for at skaffe sig Midler til at hæve sig

op i et andet Niveau. Han var besat af en vanvittig Kundskabstørst. Som Autodidakt har han aldrig kendt Begrænsningens Lov, aldrig ladet sig lænke af en enkelt Disciplin. Han er kommet direkte fra Dybet. Han havde ingenting i Ryggen som Overklassen, hverken Hel- las, Gotik eller Renaissance. Han har ikke gjort Middel- alderen med: — »vi kommer lige fra Hulerne, vi var laadne og gik paa fire eller aad Sod i en Røgstue mel- lem Kulsviere den Gang jeres Admiraler opdagede Amerika og jeres Professorer lavede social Bevægelse paa os.« Ishøj, Autodidakten, er kommet fra Kaldæerne gennem Euklid til historisk Geometri og derfra gennem Araberne tilbage til Orienten. Han har hærdet sit Legeme og sin Aand med en umenneskelig Rigorisme, har sat sig selv paa de mindst mulige Rationer. Men hans Ressourcer er nu ved at slippe op. Han har forsøgt at tjene Samfundet igen og ernære sig redeligt — men han kunde det ikke mere. Han tog en Tørn ved et Baneanlæg, men han var blevet for fin: Kvalme og Blærer paa Fingrene blev Resultatet. Han har nu til Naboer faaet denne Bande Tyve, disse aagrende Sjakaler, Pugerne der financierer, Ravnene der opsøger Rovet, de anonyme Matadorer der hæler sig til den fine Profit. Han kan følge hver af deres Aftaler, Planer og Bedrifter, hvert Fif, hver skidden Fidus. Dér sidder han med sine Rationer og Værker, sulten og klog . . . og undfanger Mordet og Tyveriet. Sit Had og sin For- agt har han faaet tilfredsstillet efter udført Gerning, men Pengene formaar han ikke at udnytte. Han er kommet

altfor langt ud i Ensomhed og Lige gyldighed. Han er allerede paa den anden Side af Livet, han har forberedt sig for længe, ved Faste, til Ensomheden, lært at undvære baade Mennesker og Mad — alle Goder.

Med visionær Styrke skildres Mødet mellem Ishøj og Blunck, da den feberudmattede Asket i Vildelse bryder ind hos Blunck for at dræbe ogsaa ham. Det sker i en søvngængeragtig Hypnose, det er den én Gang fuldbyrdede Gerning, der gentager sig, og det er det dybe Instinkt der driver ham: han ved, at Blunck er den eneste som har gennemskuet hans Hemmelighed. Det bliver inde i Ishøjs Kammer en lydløs Kamp paa Liv og Død mellem de to. Sneen pidsker ind gennem det aabne Vindu, de tumler tilsidst om i flygende Driver. Islag knaser under dem — »om dem var Vinteren, mod dem var Stormen, fra Istiden kom Elementerne hid, Gletscheren spændte sig under deres Knæ, de var hinsides og fjernet over al Tid og alle Ting i det isnende Øde«.

Da Ishøj ligger paa sin Syge- og Dødsseng, har han endelig faaet sin gyldige Form, han er blevet eet med sin Idé: »Udmagret var han, uden Væv om sine Knokler, blottet under Huden for alle Bløddede, Kraniets mægtige Struktur rejste sig fra Pudren, Brystkassens Buer stod hvælveth. Her var Ishøj omsider hungret ud til sin ene gyldige Form, det herskende Princip, alt vegt, alle Vædsker skilt ud, han havde rationeret sig selv til et fossilt og evigt System; saaledes havde han en næsten arkitektonisk Skønhed, fast og harmonisk, kun bestemt af sine Knokler.«

Der er dyb Symbolik, en Antitese, der paa samme Tid er Liv og Idé, i Ishøjs og Floras Møde ved Dødslejet. Han har vendt sig fra Tilværelsen i en umaadelig Lede, hun er bristefærdigt spændt i Forventning om sine kommende Dages Tusinder af Muligheder. Hendes Sind er endnu lykkeligt uvidende, hun har hele sin Paradisdrøm i Behold. Fuldkomment forundret ser hun paa denne Mand, der her er ved at dø af sin Uvilje mod Livets Løfter og al dets Lyst.

Da Vandene sank danner i visse Retninger et Supplement til Paradisfuglen. Men Miljøet er ikke saa rigt, de enkelte Personer ikke saa fængslende. Hovedpersonen, Finanseksperter Gude, der af Staten faar til Opgave at udrede visse store økonomiske og industrielle Virksomheders Mulighed for fortsat Liv efter Højkonjunkturernes bratte Nedgang — denne Gude er nok aandeligt en Halvbroder til Blunck, men han ejer hverken hans poetiske Sjæl eller hans rummelige Gemyt. Han er en Ordenens Mand, men det er som »Loven« har udtørret ham, og i Kampen mod Svindelforetagendet »Dansk Værft«s Direktør, Paul, forstaar han, at det er hans egen diametrale Modsætning han er kommen ud for. Han føler klart sine egne stive Forbehold, sin nøjeregnende Stil, den Vedtægt han ved Arv og Skolens Tugt bærer om sit Sind, der nok kan virke som et Panser, men ogsaa fornemmes som et Pres, og han aner hvorpaa den andens Magt beror,

han der har Evner til at i et Nu at slaa sit Ror løst, give sig Havet i Vold og lade sig tumle omkring af sit vældige Temperament. Han gør koldblodigt Regnskabet op: »Basis for Kredit og Tillid Mænd imellem er ikke Redelighed, ikke Evner eller Geni, men alene en Mands Charme, hans suggestive Magt, Varmen af hans Smil og en Fysik, der fornemmes som et nærende Salt«. Trods hans noget forbenede Retlinethed har han dog Lune nok til at genopfriske Barndomsminderne fra det fædrene Høj-bourgeoisihjem, en uforlignelig Skildring, der vilde virke som ubarmhjærtig Spot, hvis Ironien ikke forsonedes af saa smilende en Humor. Han har ogsaa Lyrik nok i sit Sind til at vælge sig en højst ualmindelig Bopæl i en gammel Skude, han faar til Leje af en berømt og ekscentrisk norsk Maler. Den ligger ved Nyhavn midt i det uhumske Dyb: »Kældrene, Kloakerne, Bolværkets raadne Pæle, de rumsterende Rotter, det skidne Blink af Øjne der lurede bag Skarnkasser, kravlende som en Sengefjæls Væggetøj, hvor de søgte hen«. Han faar af Maleren en Logerende om Bord, en ung Malerinde, som Nordmanden giver ham i Varetægt. Mens Flora i Paradisfuglen er lutter Sanser, Nerver, vage Instinkter og dunkle Begær, saa er det, som det ikke er lykkedes Rung at give denne unge Pige organisk Liv, og derfor fængsles man heller ikke tilstrækkeligt af Gudes Sværmeri og gryende For-elskelse.

Er Menneskeskildringen svagere end i Paradisfuglen,

saa rummer den dog ligesom sin Forgænger Deskriptioner af høj Rang.

Naar man til at belyse Rungs Stil, dens Rytme og dens Anlæg, dens maleriske og musikalske Virkemidler har samlet fra hans Arbejder næsten hundrede Eksempler, der alle kunde belyse hans Skrivekunsts Egenart, er det en drøj Resignation at maatte nøjes med blot et Par fra et eneste. Vi vælger nogle Linier fra Skildringen af »Danske Værfts« forladede Arbejdsplads:

»Kysten om Bagbord, hvor Amager laa, blev bar og nøgen — det sidste grønne Land, der svandt hen — Byens yderste Fabriker og de kuplede Former af Gasværker og Benzinbeholdere stod som mørke Forbjæge frem, Sydhavnen aabnede sig med Moler af gustengult Sand og smuldrende Pæleværk. De kom gennem mudret gule Laguner, hvor sprukne Træpramme drev halvt i Vand, og hvor bulede Tankbaade svømmede som svulne Kadavere«.

Der er næppe Tvivl om at det ti Gange gentagne u i disse to Sætninger er instinktivt valgt for at give et direkte Indtryk af Stedets Dysterhed og Tungsind, dets Øde og Uhygge (alt det Franskændene udtrykker med det ene Ord *morne*). I den følgende Sætning har han sikkert ligesaa spontant søgt ikke Vokal-, men Konsonantlyde, de tre b'er, de to r'er, de fire s'er, der alle hver paa sin Vis nuancerer Skildringens Stemning:

»Strømmen blev strid med Et, hvirvlede dem ind under en jernribbet Bro, og pludselig saa de Værftet: Nedstyrtede Beddinger med Bjælkeværk som Benrade spredt paa en Valplads, og rustrøde, raadne — sunkne i deres Stilladser som mellem sprængte Ribben — de tre ufødte Skibsskrog«.

Endvidere, Rung holder ikke af at gennemføre pinligt længe et Metafor. Han slipper det, førend han har faaet udtværet det, og hans Fantasi, der saa at sige altid tvinges til at personliggøre Tingene, søger et nyt Billede. En halv Snes Sider længere henne skildrer han denne Skibsplads som en forladt Valplads:

»Om dem laa det øde Værft, hærget som en stormet Stilling med alle Præg af en Front. Bugtede Kabler og opviklet Jerntraad laa filtret over den æltede Jord, mægtige Dampkedler laa bulede som Tanks trufne af Shrapnels, transportable Kraner med Kager af Rust om deres Fyrrum lignede desarmeret Skyts. Tværs over Pladsen løb en Vold af stablede Sække, rødplettede som af Blod, gennem Revnerne traadte rustne Jerndeale frem, de var fyldte med Bolte og Spir.«

Endnu engang skifter Billedet Karakter. Paa næste Side læser man:

»Han fæstnede Blikket paa det vældige Skibskrog, søgte at finde Holdepunkter. Svaler fór ud fra den hudløse Boug som Insekter fra et Aadsel. Han følte sig svimmel.«

Rung har hyppigere end de fleste andre danske Prosaister uvilkaarligt søgt baade Vokal og Konsonantrim (oftest og med størst Virkning de første). Men et mærkeligt sikkert Instinkt har hindret at Ordene gjorde sig til Herre over det de er født for at repræsentere. Han er en Musikant, men ogsaa en Intellektualist, og disse to Faktorer ved at holde hinanden i Ligevægt. Det vilde være ham umuligt at behandle Ordene rent sensuelt — mystisk, som Symbolisterne passioneret gjorde det, og som

talrige blandt de moderne Ekspressionister stadig gør det. Han vil aldrig kunne se bort fra at Ordene er Tegn, at de er til for at oversætte det indre og ydre Liv. Han kan ikke glemme deres intellektuelle Betydning, ikke benytte dem som blotte Redskaber til Drøm og Musik. Han vil visselig stille sig uforstaaende, maaske endog fjendtligt, overfor en Mallarmé.

Desertører — det var Rungs første Novellesamling, og selv om han ikke da havde udviklet sin Evne til den Koncentration han siden naaede, den fuldkomne Ligevægt mellem Fortællingens enkelte Partier, den ubrudte Harmoni mellem Emnet og Stilen (en Harmoni han har udviklet til den yderste Grad af Elasticitet), som udmærker Syndere og Skalke, Den røde Halvmaane og ogsaa enkelte Afsnit i Stjaalne Masker, saa indeholdt hans første Samling enkelte fremragende Ting. Der var endog en Historie saa inderlig og samtidig saa fornemt tilbageholdende i sin Følelse, at man maa undre sig over at denne Given sig hemmeligt Følelsen i Vold blev, i hvert Fald for mange Aar, et næsten isoleret Fænomen i hans Forfatterskab. Det var »Blind Passager«. Man vil huske som en sørgmodigt burlesk Folkemelodi, Beretningen om denne Londonerdreng, der drevet af Blodets Udve, stjæler sig om Bord paa en Sydhavsfarer. Han

er kvidrende fuld af Lystighed, Uforfærdethed og nyfgen Livsappetit, og han underholder da ogsaa Mandskabet paa det bedste. Men Historiens overraskende Pointe (som Rungs tidligt udviklede Fremstillingskunst virkelig har gjort sandsynlig) beror paa, at han efter Ordre af Kaptajnen bliver overset saa fuldstændig, som var han slet ikke til Stede. Han bliver baade i bogstavelig og overført Betydning »Blind Passenger«, og en skønne Dag gør et Uvejr ham helt usynlig, skyller ham ud og bort i Glemselen. Den anden Historie af blivende Værd er den galgen-humoritiske Beretning om Smitsons mærkelige Forvandling, der er en tour de force af Rang. Med et Smil baade af Ironi og Velvilje, men stadig særdeles underfundigt, har han skildret dette 24aarige alvidende Individ. Denne Smitson — der bliver Samlingens besynderligste Desertør, den mest barokke i dette Galleri af meget forskelligartede Desertører, der strækker sig gennem hele Rungs Produktion —, har fra sin Barndom hengivet sig til umaadeholdne litterære Ekscesser. Hans Kundskabstørst har været altomfattende, Idéassociationerne har slæbt ham med sig, har saa at sige tvunget ham til at blive en uhyre Forbruger af Viden. Men hans særegne og frygtelige Mangel er denne, at han ikke kan glemme. Han er selv klar over sin Sygdom: han lider af pervers litterær Kundskabstørst og af Hukommelses-abnormitet. Den hindrer ham i at tilegne sig Livet umiddelbart, ogsaa i at lade sig befrugte af det læste, fordi væsentlig og uvæsentligt erindres med samme skæbne-

svangre Præcision. Han kan kun tilsyneladende glæde sig over Naturens Skønheder. Han kan finde elegant formede Sætninger for at tolke sin æstetiske Glæde f. Eks. over sin Kusine Alix la Vallossière, da han ser hende spadserere i Tusmørket paa Marmorterrassen og fremkalde en Lyd med sin Hæl som traadte hun i Sko af Porcellæn :

»Se, siger han til Doktoren, finder ikke ogsaa De, at hendes Nakke var værd mange tankefulde Kys. Læg Mærke til Midjens Spinkelhed og de søde, nøgne Skulderblade. Og se under Rygs-pændet af hendes Silkebælte, hvordan alle Ovalerne af hendes Væsen samler sig under den stramtsiddende Silke bagtil i en lille smidig og beandet Oval, der allerede — om jeg saa den alene — vilde lære mig alt om de slanke Veje i hendes Ryg og om den fine Profil af hendes Ben, som her rundes, samles og ligesom fuldkommen-gøres i deres Higen mod Nerve og Form. . . «

Men øjeblikkelig glemmer han saa Livet selv for Literaturen, han føres ind i lange Reminiscenser om hin Madame Valossière, om hvem Etienne Pavillon omkring 1690 digtede sine søde, frivole Vers: Méthamorphose du Cul d'Iris changé en astre« — og man aner at Kvinden, kun var ham et Middel til at faa sig et langt og læskende Bad i sin bundløse Litteraturerindring. En Træthed har imidlertid medført, at han er kommen til at føle Tørst efter »Erindringsubesmittethed«. Han har forsøgt kuriøse Kure uden Resultat. Han mærker, at hans Kraft udtømmes i Bogpagina som i fortærende Orgier, at hans Ensomhed er paa én Gang grænseløs og i Færd med at forsvinde med Opløsningen af hans Enhed. »De vil forstaa — meddeler han Lægen — at min Trang til

at vende tilbage attraaede dybere Stadier, bag om enhver Kultur, ja helt ned i det primitive Profundis, ja dybere, paa en lavere Plads i Verdensordenen end den, der indtages af en moderne amerikansk Borger (U. S. A.) — dog fraregnet nogle faa, men fremskredne Typer, tilhørende franskpaavirkede Bostoncirkler. . .« Om selve Forvandlingen, der bestod i, at han nogle Døgn i Naturens Skød søgte tilbage til de »fireføddedes elementære og plastiske Gangart» ligesom »den altfor højt kultiverede oldassyriske Despot Nebukadnezar«, faar man væsentlig kun Underretning gennem hans egen Beretning. Det fineste i Psykologien findes i Paavisningen af hvordan Smitson under Forsøget paa at erindre, hvordan Forvandlingen gik for sig, romantiserer Stoffet og sætter det i sin vante litterære Stil, inddelte i latinske Perioder, enten af højtidelig Pomp eller præcis Gracie, netop fordi denne Tilbagevenden til Jordens Mælkeyver opløste den skrækkelige Husketvang i hans Sind, fordi Hændelserne opsugedes normalt af hans Væsen. Han finder hastigt sit gamle Jeg, Robisonaden bliver en interessant Drøm og intet andet. »Jeg er vel en lille Smule forfrisket. Men det er min Erfaring, at Redning gives ikke ved Tilbagevenden til lavere Bevidsthedsgrader under animalske eller endog bestialske Livsformer, og endnu mindre ved de Surrogater, som en selv velformet Dame kan byde vort halvvaagne Sanseliv«. Og i en eneste afsluttende Sætning, indviklet og mægtig lang, hengiver Smitson sig fortrøstningsfuld til Mindet om de Kirkefædre og Filosofer, der har tilraadet trans-

celandale Betragtninger for dem, der begærer Befrielse ved Selvopgivelse. . .

Som et litterært-historisk Kuriosum bør der mindes om at Cosmus Smitson følte sig truffet. I en voluminøs Artikel i Det ny Aarhundrede optraadte han under det Navn, Digteren havde givet ham, og gav et eklatant, næsten forfærdende Bevis paa sin Lærdom. Ubarmhjærtigt rettede han Digterens Fejl og de var ikke faa. Men paa et eneste Punkt maatte han give op. Det var en sydamerikansk Forfatter, hvis Navn og Værker var ham lige ubekendte. Her kunde Rung triumfere. Han meddelte i sit Svar, der forøvrigt var en dyb Reverens, at den spanske Digter helt og holdent tilhørte ham, var et Produkt af hans Fantasi, af hans egen suveræne Ret til at skabe et Navn, der var Pragt og Musik. . .

Blandt Rungs Fortællinger findes der adskillige, som nærmest er Anekdoter, der lige fra første Sætning stiler mod Slutningspointernes altid overraskende og i enkelte Tilfælde forbløffende Knald. Det gælder f. Eks. om den spændende og pudsige Tyvehistorie »Det muntre Hjul« i Syndere og Skalke, en Fortælling, der kunstnerisk er den tilsvarende »Internationale« i Desertører meget overlegen. Men i de bedste af disse Anekdoter forfølger han alligevel visse intellektuelle Maal, eller de bidrager til at skabe Samlingens aandelige og sanselige Atmosfære, saadan som det er Tilfældet med selv de beskedneste Bidrag i Den røde Halvmaane, en Samling Fortællinger fra Østen, der frugtbart supplerer det Billede han

gav af Orienten i Den store Karavane. Det er som om al den Humor, der bor i Rung, først har kunnet faa frit Løb i det Tidsrum, der gik efter at hans Roman blev til, en Oplagthed, der Gang paa Gang viser sig ikke blot i Skildringen af Personerne, men i selve Foredragets Tone, der er helt gennemsyret af en Ironi som forøvrigt er mere betinget af overbærende Humor end af Spot.

Men ogsaa den dulgt følelsesbevægede Poesi, der gjorde »En Blind Passager« uforglemmelig, genfinder man i flere af hans sidste Fortællinger, saaledes i Syndere og Skalkes »I Forgaarden«. Den er fortalt saa jævnt, saa stille og dog saa hemmelighedsfuldt, med en saadan Antydningens og Diskretionens Kunst, at man ved at referere Indholdet vilde berøve den just dens Poesi. Selv om »Dorthe Vantmagers Seng« ikke efterlader i Ens Sind, hverken saa intens eller saa intim en Stemning, saa er den dog en sjælden Ting i dansk Novelledigtning. Den er udført med en Kunst, hvor Følsomheden og Humoren holder hinanden i lydeløs Ligevægt, og selve Ideen er et Fund.

Hvordan skal Rungs fremtidige Digtning se ud? Hans sidste Bøger synes at tyde paa, at han med en Aandens utrættede Nyfigenhed og en Hjærtets stadig rummeligere Sympati vil tage flere og flere Individuer, flere og flere Samfundslag ind under sin Behandling. Men eet kan

man være sikker paa: han vil aldrig føle sig tilfredsstillet ved at være blot Iagttager, ved at reproducere Virkelighedens Fysiognomier, selv om det sker nok saa saftigt og farverigt. Han vil altid af det inderste i sit Naturel tvinges til at indordne alle Enkeltheder i en Helhed, og betragte Kendsgerningerne i Lyset af en Idé. Det er tvivlsomt om han nogensinde kommer til at frembringe de Romaner, hvor vi følger Menneskeliv fra Vuggen til Graven. De kræver en Taalmodighed af bestemt Art, en Bøjen sig for den ganske glansløse Hverdags Fordringer, som næppe er ham mulig.

Et andet Spørgsmaal er om Rung vil komme til at dyrke den sjælelige Analyse paa en mere rationel Maade, end han tidligere har gjort, efter de Eksempler, der er afgivet af Stendhal, Flaubert og Proust, af Dostojewski og Meredith, af I. P. Jacobsen og Harald Kidde.

Det ligger ret nær at sammenligne Rung og Kidde, der begge er Prosaens Poeter. Kidde beundrede Skygernes Tog og Den store Karavane, han leverede en indtrængende og dybsindig Karakteristik af den sidste (desværre blev den ikke trykt) og benævnedes den »Dette altomfattende Epos«. Men betegnende nok var det Rungs lyrisk-episke Værker, han følte sig tiltrukket af. De moderne realistiske Romaner gouterede han meget mindre — han kaldte saaledes Lønkamret »en tabula rasa af det mest udsøgte Elfenben«. Det er klart nok hvad han savnede i disse Bøger: Et Forsøg paa at trænge langt ind i de menneskelige Bevidstheder, denne vanske-

lige Gang ad ubanet Vej gennem stridigt Tjørnekrat, som han selv taalmodigt vandrede. Naar Rung nøjedes med Antydninger, med hemmelige Suggestioner, der satte vor Anelse og vor Gættelyst i Virksomhed, saa arbejdede Kidde paa at give saa fuld og klar Besked, det overhovedet var muligt, om hvad der foregik inden i hans Mennesker. Han udkrystalliserede ikke til almene Betragtninger sine Iagttagelser (saadan som Proust har gjort det), men begærede netop at gribe de sjælelige Foreteelser i al deres Umiddelbarhed, individuelle Særegenhed og Sammensathed.

Hvis det er tvivlsomt om Rung nogensinde vil indlade sig paa et Arbejde, der forlanger saa minutiøse indre Ransagelser, saa er det til Gengæld aabenbart, at Rungs Menneskekundskab blev, om end mindre indtrængende, saa mere omfattende end Kiddes. Han naaede et Mesterskab i at sætte Figurer lyslevende paa Benene og give dem hele den illuderende Atmosfære om sig, der er Miliøets, en Kunst, der syntes Kidde nægtet. Endvidere: Rung hentede, da han havde lagt den eksklusive Forkærlighed for Typeskildringen bag sig, en Fornylse ved at lade sig inspirere af sin Sans for Livets Humor. Kidde besad — endog i udpræget Grad den samme Sans —, men naaede aldrig til at udnytte den i sin Digtning. Kidde oplevede ikke at se denne Fornylse hos sin Jævnaldrende — det vilde have været ham en Overraskelse, at det var den samme Mand, der havde digtet Den hvide Yacht, Skyggernes Tog, og Den store Karavane,

der kom til at skabe det rige og kuriøse Portrætgalleri i Syndere og Skalke, Paradisfuglen og Den røde Halvmaane.

Men hvilke nye Omraader han end kommer til at befare med sin Iagttagelsesevne og sin Fantasi, er der eet vi haaber: at hans kommende Arbejder vil aabne lignende Perspektiver for vore Drømme og efterlade en ligesaa lang Resonnans i vore Sind, som de mest poetisk beaandede blandt hans tidligere gjorde. Der er en Tone 'som vi har lyttet til i Den hvide Yacht, i Skyggernes Tog og Den store Karavane, der er os dyrebar, og som vi ikke vil miste. Det er den lange Hogens, den bestandig Utilfredsstillelses dumpe Musik. »For vort Livs Skyld forlanger vort Sind — læser vi i Slutningen af Skyggernes Tog — at de fjerne Ting aldrig bør blive ganske nære eller endog nærværende og helt afklarede af Fortoning og Taage. Langvejsfra vil vi spejde efter vore Skove; ved at vi naar dem og vandrer i dem, taber vi dem først fuldstændig«. Og tænk paa den Scene — der poetisk er en af Den store Karavanes Kulminationspunkter — hvor Dansen paa Nilskibet udenfor Philæ Ruiner bliver selve Fortiden tryllet magisk frem og Ægyptens ældgamle Sjæl personliggjort i denne Kvinde fra Vesten, der træder frem med Korsnøglen i højre Haand og i den venstre det slanke Scepter — se, hun er steget ned fra Pylonen, vandrende frem gennem Natten: Hathor Afrodite,

Østerlands hjemvendte Venus, løsende i en ægyptisk Valpurgisnat sin vestlandske Længsel. Et pragtfuldt Digt, hvor denne Danserinde forvandler sig til den oldægyptiske Gudinde og til Slut, under Graad af Fløjter og Giger, segner afmægtig og forløst, forvandlet til Støv. Hvor er ikke Billedet af hende, som vi først ser hende skride frem, smeltet sammen med Drømmen af det sunkne Philæs Helligdom. Hendes mørkeblaa Kjortel løses, som dukket ud af en synkende Bølge staar hun hyllet i søgrønne Slør. Over hendes Pande er spændt det Diadem, hvor Solskiven hviler omslynget af den dræbende Slange. Under Sløret er hun nøgen, som ses hun gennem Vand, sølvhvid vandrende mellem Siv, de lange og vigende Fødder, Knæenes maanehvide Hvælv og Hofternes skælvende Kurver. Paa Baggrund af dette Syn kommer Drømmen om det sunkne Philæ os dobbelt nær. »Se, siger en af de tilstedeværende, hvad Værd har vel det, vi kan begribe og naa, hvad Skønhed har det, vi, naarsomhelst vi vil, kan faa at sé? Selve dette flammende Nu! Hvad rummer det af Glæde, som vi kan gribe med vore Hænder, fatte med vor Fornuft? Kun det vi aner bag Flammen, er evigt vort. Mit Nu har baade Fortid og Fremtid gemt i sit Dyb. I Dag rummer for mig i Gaar og om tusinde Aar. Og er evigt alligevel i Dag. Jeg faar nu aldrig Philæ Templer at se. Men er det alligevel ikke en langt skønnere Tanke at vide: at nu ligger Templerne skjult, alene til for Forskere og Drømmere. Forskerne tog deres Del, før Templerne sank. Resten er vort!

Synes ikke de svundne Aartusinder langt dybere gennemsigtige her, hvor Natten og Nilen skjuler det der endnu er til. Om vi vil, kan vi sende vore Tanker med Strømmen, der bølger ind gennem Isis' og Hathors Kapeller. Vi kan se Freskernes Figurer af Konger og Præster skride fremad mod Gudernes Kamre . . . Først i Dybet af dette Nu vender det gamle Riges Sjæl tilbage til sine Altre.«

For vort Livs Skyld forlanger vort Sind denne Drøm, paastod Stemmen i Skyggernes Tog. Et stort Ord, men ikke for stort. Thi hvad er vort Liv uden denne lange Tone og dette lange Perspektiv. Det vi kan naa med vore Hænder, tilegne os med vore Øjne og vore Øren, er lidet imod det usynlige, det for vore Sanser utilgængelige der omgiver os paa alle Kanter. Vi vandrer i en Luft som er fyldt af Fantomer, og mod en Drøm der fortoner sig i en stadig dybere Fjærnhed, jo længere vi vinder frem.

Det er den Musik, som toner, de Fjernsyn, der ulmer inderst i Rungs Digtning. Vi kommer her i Kontakt med det sjæleligt mest organiske i hans Væsen. Derfor kan vi ogsaa gøre os Haab om at møde det igen.

